

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

22 mai 2019

Nr. 01/1-06-14

**Către
Curtea Constituțională
a Republicii Moldova**

*Str. Alexandru Lăpușneanu, nr. 28
Chișinău MD-2004*

Onorată Curte,

În conformitate cu articolul 25 litera a) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, cu articolul 38 alineatul (1) litera a) și cu articolul 39 din Codul jurisdicției constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995, Vă remitem alăturat sesizarea pentru interpretarea articolului 85 alineatul (1) din Constituție în coroborare cu articolul 63 alineatele (2) și (3), articolul 69 alineatul (2) și articolul 103 din Constituție.

Cu cea mai înaltă considerație pentru Onorata Curte,

Igor DODON

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	1026	
"22"	05	2019

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA**

*MD-2004, mun. Chișinău,
str. Alexandru Lăpușneanu, 28*

S E S I Z A R E

prezentată în conformitate cu articolul 25 litera a) din Legea nr. 317-XIII
din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională
și articolele 38 alineatul (1) litera a) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale
nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

**pentru interpretarea articolului 85 alineatul (1) din Constituție
în coroborare cu articolul 63 alineatele (2) și (3),
articolul 69 alineatul (2) și articolul 103 din Constituție**

I – AUTORUL SESIZĂRII

**Președintele Republicii Moldova,
Igor DODON**

Republica Moldova
Chișinău, MD 2073
Bd. Ștefan cel Mare, 154

tel.: (+373) 22 251 016

(+373) 22 785 561

fax: (+373) 22 780 713

Reprezentant:

Maxim Lebedinschi,

Consilier în domeniul juridic și relațiilor instituționale,

Reprezentant al Președintelui Republicii Moldova

în relațiile cu Parlamentul și Guvernul

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Obiectul prezentei sesizări îl constituie interpretarea art. 85 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova în coroborare cu art. 63 alin. (2) și (3), art. 69 alin. (2) și art. 103 din Constituție.

III – EXPUNEREA ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL OBIECTULUI SESIZĂRII

Conform art. 134 din Constituție, unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova este Curtea Constituțională.

Articolul 135 alin. (1) lit. b) din Constituție oferă Curții Constituționale prerogativa interpretării oficiale a textului constituțional, prin stabilirea sensului autentic și deplin al normelor constituționale, ținând cont de expunerea situațiilor complexe în care norma trebuie aplicată.

Analizând norma constituțională a cărei interpretare constituie obiectul sesizării – art. 85, și raportînd-o la situații concrete, se constată unele ambiguități, ce pot fi clarificate doar de către Curtea Constituțională, prin interpretare oficială.

Sesizarea urmărește elucidarea sensului exact al unor prevederi constituționale ce țin de procedura de dizolvare a Parlamentului, ca sancțiune constituțională, în situațiile cînd organul legislativ nu poate să își exercite funcțiile și astfel nu mai poate exprima opinia alegătorilor. Mai exact, urmează a se explica momentul de la care începe să curgă termenul constituțional de 3 luni la expirarea căruia Parlamentul urmează a fi dizolvat.

Deși art. 85 din Constituție a fost și anterior obiect de studiu și de interpretare pentru Curtea Constituțională, totuși aplicarea acestuia în timpul actual încă este suficient de problematică, în special în partea ce ține de momentul invocat mai sus.

În Hotărîrea nr. 30 din 1 octombrie 2013 cu privire la interpretarea unor dispoziții din art. 85 alin. (1) din Constituție, Curtea relevă că, în scopul realizării colaborării și controlului reciproc în procesul exercitării suveranității naționale, Constituția stabilește anumite raporturi între Parlament (puterea legislativă), Președinte și Guvern (puterea executivă), raporturi ce se manifestă prin interacțiune reciprocă, competențe strict stabilite și limitate de reglementări constituționale (articolele 72, 78, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 87, 89, 93, 95, 98, 104, 105, 106).

Cu referire la principiul constituțional al separației și colaborării puterilor în stat, în Hotărîrea nr. 23 din 9 noiembrie 2011 privind interpretarea art. 116 alin. (4) din Constituție, Curtea a menționat:

„19. Principiul echilibrului instituțional, cunoscut astăzi sub denumirea „*checks and balances*” (în traducere aproximativă din limba engleză însemnând „*sistemul de frîne și contrabalante*”), stă la baza democrației și presupune echilibrul puterilor și controlul lor reciproc, astfel încât puterile statale să aibă aproximativ aceeași pondere, adică să fie echilibrate, pentru a se putea limita reciproc, evitînd astfel ca puterea statală să fie folosită în mod abuziv. Acest sistem de frîne și contrabalante reprezintă condiția *sine qua non* a democrației moderne, împiedicînd omnipotența legislativului, pe cea a executivului sau a judiciarului.”

În acest context și apreciînd principiul separației puterilor ca un mecanism de verificare reciprocă între puteri și de asigurare a unui echilibru funcțional între ele, Curtea reține că raționamentul care stă la baza acestui echilibru este **împiedicarea hegemoniei unei puteri constituționale în detrimentul altora și evitarea încălcării ordinii constituționale stabilite prin voința neviciată a poporului.**

Curtea menționează că Parlamentul este, prin esența sa, o instituție reprezentativă, compusă din 101 deputați, care, în exercițiul mandatului de 4 ani, se află în serviciul poporului. Iar în pofida stabilității mandatului Parlamentului (4 ani), Legea Supremă stipulează mai multe circumstanțe care pot declanșa dizolvarea Parlamentului înainte de termen.

Astfel, art. 85 din Constituție în mod expres și exhaustiv distinge două temeuri pentru care poate fi dizolvat Parlamentul înaintea expirării mandatului, precum și termenul de la care intervine obligația constituțională de a dizolva Parlamentul, și anume:

1. Imposibilitatea formării Guvernului;
2. Blocarea procedurii de adoptare a legilor **timp de 3 luni.**

În circumstanțele enunțate, Parlamentul este dizolvat de către Președintele Republicii Moldova după consultarea fracțiunilor parlamentare.

În mod suplimentar, Curtea menționează că mecanismul constituțional, reglementat de art. 85, destinat să nu permită declanșarea unei crize

parlamentare și a unui conflict între puterea legislativă și puterea executivă, ar fi lipsit de efect în lipsa unui termen cert, la expirarea căruia Parlamentul urmează a fi dizolvat.

Astfel, reieșind din rațiunea menționată mai sus, Curtea a reținut că termenul de 3 luni, prevăzut de alin.(1) al art. 85, este un termen-limită de dizolvare a Parlamentului și este un termen comun pentru ambele cazuri sus-enunțate, în care intervine o situație de criză sau de conflict.

Totodată, Curtea a reținut că acest termen este un termen general de formare a Guvernului, începe să curgă de la data apariției circumstanțelor ce au determinat necesitatea formării unui nou Guvern, curge indiferent de declanșarea procedurilor de formare a noului Guvern sau/și de efectuarea procedurilor prevăzute de alin. (2) al art. 85 din Constituție, include perioadele de consultare a fracțiunilor parlamentare și ale altor proceduri legale și constituie termenul-limită pentru formarea noului Guvern.

În coroborare cu art. 101, 103, 106, 106¹ din Constituție, necesitatea formării unui nou Guvern intervine în unul dintre următoarele cazuri:

- 1) Expirarea legală a mandatului Guvernului care, potrivit art. 103 alin. (1) din Constituție, are loc **la data validării alegerilor parlamentare**;
- 2) Exprimarea votului de neîncredere de către Parlament;
- 3) Imposibilitatea Prim-ministrului de a-și exercita atribuțiile;
- 4) Decesul sau demisia Prim-ministrului.

Potrivit art. 63 alin. (2) din Constituție, Parlamentul se întrunește, la convocarea Președintelui Republicii Moldova, în cel mult 30 de zile de la alegeri.

Totodată, conform art. 63 alin. (3), mandatul Parlamentului se prelungește pînă la întrunirea legală a noii componente. De altfel, și art. 69 alin.(2) stipulează că calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou-ales.

Astfel, se atestă că, în segmentul de timp de la data validării mandatelor și pînă la data întrunirii legale a Parlamentului, de fapt, există două parlamente. Cel nou a intrat în posesia mandatului, după validare de către Curtea Constituțională, dar nu și în exercițiul lui, iar mandatul celui vechi a expirat *de jure*, dar nu și *de facto*.

În esență, și începerea mandatului parlamentar cuprinde două faze: *de facto* și *de jure*.

Astfel, *de facto* – mandatul începe imediat ce sînt validate mandatele de către Curtea Constituțională și *de jure* – deputatul intră în exercitarea mandatului din momentul întrunirii Parlamentului în prima ședință, cu condiția validării mandatului de către Curtea Constituțională.

În acest sens, din analiza normelor constituționale, precum și a jurisprudenței Curții Constituționale, este imposibil de identificat care este momentul de cînd noul Parlament are obligația de a iniția procedurile corespunzătoare de formare a Guvernului: din momentul validării alegerilor sau din momentul întrunirii Parlamentului în prima ședință.

Menționăm că procedura de formare a noului Guvern are un caracter complex, incluzând mai multe etape:

- a) desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru;
- b) elaborarea programului de guvernare și constituirea echipei guvernamentale;
- c) obținerea votului de învestitura din partea Parlamentului;
- d) depunerea jurământului de credință.

Astfel, conform art. 98 din Constituție, procedura debutează cu desemnarea candidatului pentru funcția de prim-ministru. Autoritatea competentă de a desemna candidatul pentru funcția de prim-ministru este Președintele Republicii Moldova.

Deși atribuția Președintelui de desemnare a unui candidat pentru funcția de premier este exclusivă, aceasta nu poate fi însă discreționară, deoarece șeful statului îl va desemna numai în urma consultării fracțiunilor parlamentare, care se formează în termen de 10 zile după constituirea legală a Parlamentului.

Astfel, de la data validării mandatelor și pînă la ședința de constituire legală a noului Parlament, procedura de formare a Guvernului nu poate fi inițiată, dat fiind că în acest interval șeful statului nu poate consulta fracțiunile parlamentare care nici nu sînt constituite din cauza faptului că deputații noi aleși nu au intrat în exercițiul funcției.

Din aceste considerente nu poate fi susținut conceptul potrivit căruia termenul constituțional de 3 luni la expirarea căruia Parlamentul urmează a fi dizolvat începe să curgă la data validării alegerilor parlamentare.

Totodată, problematică rămîne și identificarea momentului cînd dizolvarea este impusă de blocarea procedurii de adoptare a legilor.

În Hotărîrea nr. 40 din 24 decembrie 1998 cu privire la interpretarea unor dispoziții din art. 85 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, Curtea a menționat că împuternicirea constituțională a Președintelui de a dizolva Parlamentul în cazul „blocării timp de trei luni a procedurii de adoptare a legilor” se află într-o corelație directă cu procedura de legiferare și cu relațiile sale cu Parlamentul.

Astfel, noțiunea de „adoptare a legilor”, cuprinsă în art. 85 alin. (1) din Constituție, se referă la etapa finală a procesului legislativ și constă în votarea proiectului de lege în vederea adoptării lui de către Parlament în calitate de lege.

Prin „blocarea procedurii de adoptare a legilor timp de trei luni”, potrivit art. 85 alin. (1) din Constituție, se subînțeleg acțiunile unor deputați sau grupuri de deputați îndreptate spre tergiversarea sau zădărnicierea procedurii de votare a proiectelor de legi, ceea ce conduce la incapacitatea Parlamentului de a adopta timp de trei luni legi, în special legi de importanță majoră în viața statului, legi care reglementează relații sociale de importanță deosebită sau care instituie principii și norme fundamentale.

În consecință, se atestă că Înalta Curte a oferit explicații doar pentru situația cînd Parlamentul are organele de conducere, se întrunește în ședințe plenare și a fost demarată procedura legislativă.

În aceste condiții se impune o interpretare suplimentară a normei constituționale și oferirea unor explicații mai profunde, avînd în vedere, în special, situația actuală. Or, este necesar de a evita un eventual scenariu cînd șeful statului se va afla în situația că nu va putea garanta soluționarea unui conflict și blocaj instituțional.

Cu atît mai mult că însăși Curtea a statuat că, atunci cînd organul legislativ și reprezentativ suprem nu-și poate exercita funcțiile și, astfel, nu poate exprima voința alegătorilor, intervine sancțiunea constituțională aplicabilă Parlamentului, și anume dizolvarea. Or, prin dizolvarea Parlamentului și desfășurarea alegerilor anticipate, **alegătorilor li se oferă posibilitatea de a soluționa pe cale constituțională conflictul dintre autorități.**

Așadar, Curtea urmează a se pronunța inclusiv asupra momentului de la care începe să curgă termenul constituțional de 3 luni la expirarea căruia intervine sancțiunea aplicată Parlamentului pe motivul blocării procedurii de adoptare a legilor. Respectiv a se explica dacă acesta începe să curgă din momentul validării alegerilor parlamentare sau din momentul constituirii/întrunirii legale a Parlamentului.

Or, mandatele deputaților aleși sînt validate de către Curtea Constituțională în termen de **5 zile după primirea actelor** de la Comisia Electorală Centrală, dar nu mai devreme de soluționarea definitivă de către instanțele de judecată a contestațiilor depuse conform procedurilor stabilite de legislație, odată cu confirmarea legalității alegerilor, iar conform art. 63 alin. (2) din Constituție, Parlamentul se întrunește, **la convocarea Președintelui Republicii Moldova, în cel mult 30 de zile de la data alegerii.**

IV – CADRUL NORMATIV PERTINENT

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 63

Durata mandatului

(1) Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

(2) Parlamentul se întrunește, la convocarea Președintelui Republicii Moldova, în cel mult 30 de zile de la alegeri.

(3) Mandatul Parlamentului se prelungește pînă la întrunirea legală a noii componente. În această perioadă nu poate fi modificată Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

(4) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.

Articolul 69

Mandatul deputaților

(1) Deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.

(2) Calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou-ales, în caz de demisie, de ridicare a mandatului, de incompatibilitate sau de deces.

Articolul 77

Președintele Republicii Moldova, șeful statului

(1) Președintele Republicii Moldova este șeful statului.

(2) Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării.

Articolul 85

Dizolvarea Parlamentului

(1) În cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul.

(2) Parlamentul poate fi dizolvat, dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură.

(3) În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

(4) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Republicii Moldova, și nici în timpul stării de urgență, de asediu sau de război.

Articolul 98**Învestitura**

(1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

(2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbat în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși.

(4) În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul.

(5) Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurământului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii Moldova.

(6) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.

Articolul 100**Încetarea funcției de membru al Guvernului**

Funcția de membru al Guvernului încetează în caz de demisie, de revocare, de incompatibilitate sau de deces.

Articolul 103**Încetarea mandatului**

(1) Guvernul își exercită mandatul pînă la data validării alegerilor pentru un nou Parlament.

(2) Guvernul, în cazul exprimării votului de neîncredere de către Parlament, al demisiei Prim-ministrului sau în condițiile alineatului (1), îndeplinește numai funcțiile de administrare a treburilor publice, pînă la depunerea jurământului de către membrii noului Guvern.

V – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

În lumina celor expuse, avînd în vedere că rolul Curții Constituționale, potrivit art. 134 alin. (3) din Constituție, este de a garanta supremația Constituției și a asigura realizarea principiului separației puterilor în stat, și în temeiul art.4 și art. 25 lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și al art. 4 alin. (1) lit. b), art. 38 alin. (1) lit. a) și al art. 39 din Codul jurisdicției constituționale,

Solicit Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare, în regim prioritar, a prezentei sesizări.
2. Interpretarea art. 85 alin.(1) din Constituție în coroborare cu art. 63 alin. (2) și (3), cu art. 69 alin. (2) și cu art. 103 din Constituție și în coroborare cu jurisprudența anterioară a Curții Constituționale în vederea stabilirii momentului exact de la care începe să curgă termenul constituțional de 3 luni, la expirarea căruia Parlamentul urmează a fi dizolvat:
 - a) validarea alegerilor parlamentare, sau
 - b) constituirea/întrunirea legală a Parlamentului.

VI – DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sînt exacte.

(semnătura autorului sesizării)